

SPRAWOZDANIE

z realizacji

PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY PRABUTY

na lata 2015-2018

Załącznik do uchwały Nr XV/94/2019
Rady Miejskiej w Prabutach
z dnia 30 października 2019 roku

Wprowadzenie

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Prabuty na lata 2015-2018 został przyjęty Uchwałą nr V/22/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 4 marca 2015r. w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad zabytkami Gminy Prabuty na lata 2015-2018”. Uchwała powyższa została ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego z 8 maja 2015 r. poz. 1525. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018, poz. 2067 ze zm.) burmistrz co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia radzie gminy.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje pełny czteroletni okres realizacji zgodnie z ustaleniami dotyczącymi oceny i monitoringu, zawartymi w rozdziale 8 „*Monitoring programu opieki nad zabytkami*” *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Prabuty na lata 2015-2018*.

Sprawozdanie sporządzono w oparciu o:

- prowadzony na bieżąco monitoring *Programu*, polegający na obserwowaniu zmian, jakie zachodziły w wyniku realizacji priorytetów i zadań Programu, analizie zebranych danych,
- zebraniu informacji od poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta i Gminy Prabuty i jednostek organizacyjnych gminy o działaniach mających na celu opiekę nad zabytkami na terenie miasta i gminy Prabuty.

Założenia programowe

W *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Prabuty na lata 2015-2018* na podstawie analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT) zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki na zabytkami w Gminie Prabuty:

- I. Systematyczna realizacja zadań własnych gminy w zakresie opieki nad zabytkami,
- II. Wyeksponowanie lokalnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- III. Poprawa stanu zachowania lokalnych zabytków oraz zahamowanie procesu ich degradacji,
- IV. Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno-kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych,
- V. Przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni oraz zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,

- VI. Wspieranie aktywności lokalnej mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego,
- VII. Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- VIII. Wykorzystanie w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- IX. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- X. Określenie warunków bezkonfliktowej współpracy z właścicielami zabytków,
- XI. Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Realizacja zadań

W ramach priorytetów:

- I. Systematyczna realizacja zadań własnych gminy w zakresie opieki nad zabytkami,
- II. Wyeksponowanie lokalnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- III. Poprawa stanu zachowania lokalnych zabytków oraz zahamowanie procesu ich degradacji,
- IV. Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno-kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych,

które mają na celu polepszenie stanu zachowania zabytków, ich prawidłową konserwację i renowację, przywrócenie atrakcyjności historycznych obiektów poprzez ich wyeksponowanie w krajobrazie kulturowym naszego regionu, Gmina Prabuty zrealizowała następujące zadania:

- 1) w 2015 r. Rada Miejska w Prabutach podjęła uchwałę w sprawie określenia zasad i trybu udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (Uchwała Nr VIII/37/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 27 maja 2015 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków),
- 2) na podstawie powyższej uchwały Rada Miejska w Prabutach przyznała środki z budżetu gminy na wsparcie właścicieli obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu poprawę stanu zachowania lokalnych zabytków oraz zahamowanie procesu ich degradacji:
 - 15.000,00 zł Parafii p.w. Matki Boskiej Anielskiej w Obrzynowie, 82-550 Prabuty na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich kościoła p.w. Matki Boskiej Anielskiej w Obrzynowie , w których zakres w szczególności weszło wykonanie posadzki w kościele (Uchwała Nr XII/77/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 30 września 2015 r. w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele p.w. Matki Boskiej Anielskiej w Obrzynowie, zabytku wpisanego do rejestru zabytków),
 - 20.000,00 zł Parafii p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, 82-550 Prabuty, ul. Warszawska 19 na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich kościoła p.w. Św. Wojciecha w

Prabutach w których zakres w szczególności weszło wykonanie izolacji ścian fundamentowych i drenażu kościoła (Uchwała Nr XII/78/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 30 września 2015 r. sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, zabytku wpisanego do rejestru zabytków)

- 35.000,00 zł Parafii p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, 82-550 Prabuty, ul. Warszawska 19 na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich kościoła p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, w których zakres w szczególności weszło wykonanie utwardzeń z kostki granitowej na nowym poziomie terenu ustalonego po obniżeniu w wyniku izolacyjnych, w południowej części placu (Uchwała Nr XIV/101/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 25 listopada 2015 roku w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, zabytku wpisanego do rejestru zabytków),

- 16.000,00 zł Parafii p.w. Św. Stanisława Kostki 82-550 Prabuty Rodowo 18 na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich kościoła p.w. Św. Stanisława Kostki w Rodowie, w których zakres wchodziło usunięcie części gzymsów, oczyszczenie elewacji z jej zagruntowaniem, wymiana uszkodzonych fragmentów profili architektonicznych i uzupełnienie ubytków, zabezpieczenie pęknięć ścian poprzez przemurowanie pęknięć, wzmocnienie prętami żebrowymi $\varnothing$ 8 mm (typ hilei), tynkowanie wymienionych elementów, malowanie zewnętrzne farbami krzemianowymi detali architektonicznych i wykonanie faktury strukturalnej na fasadach (Uchwała Nr XXXVIII/216/2017 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 27 września 2017 roku w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele p.w. Św. Stanisława Kostki w Rodowie, zabytku wpisanego do rejestru zabytków),

- 29.700,00 zł Parafii p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, 82-550 Prabuty, ul. Warszawska 19 na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich kościoła p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, w których zakres wchodzi w szczególności: roboty budowlane polegające na naprawie pokrycia ceramicznego dachu wieży Konkatedry, poprzez wymianę spękanych i uzupełnienie ubytków dachówek i gąsiorów (Uchwała Nr II/6/2019 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 28 listopada 2018 roku w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele p.w. Św. Wojciecha w Prabutach, zabytku wpisanego do rejestru zabytków),

3) z budżetu Miasta i Gminy Prabuty w latach 2015-2018 w celu poprawienia stanu technicznego budynków włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Prabuty dofinansowywane były remonty:

- budynków mieszkalnych przy ul. Akacjowej 1, Barczewskiego 1, Długiej 15, Grunwaldzkiej 11, Jagiełły 14, Kraszewskiego 20, Legionów 7, Łąkowej 31, Ogrodowej 9 w Prabutach,
- budynków koszarowych przy Wojska Polskiego 15, 16, 17, 19 w Prabutach,
- budynku mieszkalnego PKP w Gdakowie,

- 4) z budżetu Miasta i Gminy Prabuty dofinansowane były badania archeologiczne prowadzone na terenie dawnego zamku biskupów oraz przy prabuckiej konkatedrze w rejonie ulic Prusa, Jagotty i Barczewskiego, nad którymi nadzór sprawuje dr Grażyna Nawrońska (rozpoczęte w 2011 r. a kontynuowane do 2018 r.),
- 5) z budżetu Miasta i Gminy Prabuty dofinansowywane było odnowienie pomnika Dr Krause - miejskiego radcy zdrowia żyjącego w latach 1816-1881, stojącego u zbiegu ulic Kwidzyńskiej i Grunwaldzkiej,
- 6) w 2016 r. Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty realizując zapisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przyjął gminną ewidencję zabytków położonych na terenie miasta i gminy Prabuty Zarządzeniem nr 81/2016 Burmistrza Miasta i Gminy Prabuty z dnia 1 grudnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków położonych na terenie Miasta i Gminy Prabuty,
- 7) w 2017 r. nastąpiła aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, w wyniku której Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty wydał Zarządzenie Nr 99/2017 Burmistrza Miasta i Gminy Prabuty z dnia 19 października 2017 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków położonych na terenie Miasta i Gminy Prabuty,
- 8) w 2018 r. nastąpiły dwie kolejne aktualizacje gminnej ewidencji zabytków, w wyniku której Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty wydał Zarządzenie Nr 23/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Prabuty z dnia 22 marca 2018 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków położonych na terenie Miasta i Gminy Prabuty oraz Zarządzenie Nr 77/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Prabuty z dnia 23 sierpnia 2018 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków położonych na terenie Miasta i Gminy Prabuty,

W ramach priorytetu

- V. Przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni oraz zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,

który ma na celu ustalenie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach planistycznych oraz w prawie miejscowym, przez co zabytki będą skutecznie chronione przed zniszczeniem, a ich renowacja będzie prowadzona we właściwy sposób, Gmina Prabuty zrealizowała następujące zadania:

- 25 października 2017 r. Rada Miejska w Prabutach uchwaliła „Analizę Zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym Miasta i Gminy Prabuty za Okres 2003 – 2017” autorstwa mgr inż. arch. Mirosława Góralskiego (Uchwała Nr XXXIX/219/2017 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 25 października 2017 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Prabuty oraz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego), w którym stwierdzono, że obowiązujące Studium wymaga aktualizacji, natomiast obowiązujące na terenie gminy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zachowują aktualność.

- 31 stycznia 2018 r. Rada Miejska w Prabutach uchwaliła Uchwałę Nr XLIII/250/2018 Rady Miejskiej w Prabutach w sprawie przystąpienia do sporządzenia

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Prabuty”.

W ramach priorytetów:

- VI. Wspieranie aktywności lokalnej mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego
- VII. Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,

które mają na celu szeroką promocję dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego, Gmina Prabuty zrealizowała następujące zadania:

- 1) Koordynowanie publikowania opracowań, map, przewodników, albumów, biuletynów, a także dodrukowywanie wcześniejszych wydawnictw, w których znajdują się m. in. informacje na temat materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego naszego regionu. Są to:
 - „Wspomnienia prabuckich Kresowian” pr. zb. pod red. Barbary Próchnickiej, Jędrzeja Krasieńskiego, Krzysztofa Wojewódzkiego, Tomasza Wandzela (to pozycja zawierająca rys historyczny Kresów oraz zbiór bolesnych wspomnień, relacji ludzi, naocznych świadków tragedii, mordów dokonywanych przez oddziały OUN-UPA na ludności polskiej Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej),
 - album „W powojenny czas. Prabuty na zdjęciach z lat 1945-1989” pr. zb. pod res. Piotra Pilewskiego i Włodzimierza Wiśniewskiego,
 - kolejne wznowienia przewodnika „Prabuty. Przewodnik po zabytkach” wraz z mapą,
 - wydawana cyklicznie „Gazeta Prabucka” – bezpłatny biuletyn informacyjny Urzędu Miasta i Gminy Prabuty, w którym regularnie ukazują się artykuły o zabytkach i historii ziemi prabuckiej, jak również o dziedzictwie niematerialnym mieszkańców gminy,
 - ponadto w bieżącym roku kończą się przygotowania do wydania książki o tematyce historycznej „Powiśle. Prabuty 1945-57”,
- 2) Zorganizowanie przez Prabuckie Centrum Kultury i Sportu we współpracy ze Stowarzyszeniem Społeczno – Kulturalnym Prabuty – Riesenburg *Prabuckiej Nocy Muzeów* w ramach obchodzonej w krajach całej niemal Europy *Europejskiej Nocy Muzeów*. W Prabutach impreza ta odbyła się: 13 maja 2016 r. (do zwiedzania udostępniono: Bramę Kwidzyńską, Muzeum Techniki Medycznej w Sanatorium, wystawę „Dawne guziki ziemi suskiej”, Kościółek Polski, XVIII-wieczne Wodociągi), 5 maja 2017 r. (Kościółek Polski, Wodociągi, Ruiny zamku, Muzeum Medyczne w Sanatorium, Brama Kwidzyńska), 18 maja 2018 r. otwarte zabytki: Kościółek Polski, Wodociągi, Ruiny zamku, Muzeum Medyczne w Sanatorium, Brama Kwidzyńska z wystawą Wernera Zebrowskiego, kościół św. Andrzeja),

- 3) Ustawienie na ul. Kuracyjnej pomnika w formie kamiennego obelisku wraz z tablicą pamiątkową, upamiętniającego ofiary niemieckiego obozu przymusowej pracy w okresie II wojny światowej na terenie Prabut. Pomnik zaprojektował profesor Mariusz Białecki, inskrypcję na kamieniu wykonało dwóch lokalnych artystów-rzeźbiarzy: Zbigniew Chmielewski oraz Helena Szewczyk. 8 maja 2018 r. nastąpiło uroczyste odsłonięcie pomnika. Działania te podjęte były we współpracy ze Stowarzyszeniem Społeczno-Kulturalnym Prabuty-Riesenburg,

W ramach priorytetu

IX. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

Gmina Prabuty koordynowała działania z zakresu budżetu obywatelskiego, dzięki czemu zrealizowano następujące zadania:

- 1) Renowacja tzw. mauzoleum w Parku Miejskim: dotychczas wykonano obróbki blacharskie, po uzupełnieniu ubytków w murach i usunięciu roślinności ze szczytu obiektu,

Istotnym dla zachowania naszego dziedzictwa kulturowego oraz tradycji Państwa Polskiego jest organizowanie imprez z okazji rocznic świąt narodowych. I tak Władze Miasta organizują uroczyste obchody kolejnych rocznic uchwalenia Konstytucji 3 Maja, Odzyskania Niepodległości oraz wprowadzenia stanu wojennego. Organizacją od strony technicznej zajmuje się Prabuckie Centrum Kultury i Sportu, a w wydarzeniach oprócz zaproszonych gości, licznie uczestniczą mieszkańcy miasta i gminy Prabuty.

Do promowania walorów krajobrazu kulturowego służyć mogą również działania z zakresu aktywnej turystyki. Dzięki podjętej Uchwale Nr XVIII/129/2016 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 30 marca 2016 roku w sprawie wyrażenia woli na zawarcie przez Gminę Prabuty porozumienia o partnerstwie z Miastem Kwidzyn, Gminą Kwidzyn oraz z Gminą Ryjewo w celu przygotowania i wspólnej realizacji projektu pn. „Pomorskie Szlaki Kajakowe – Liwą w nieznane”, Miasto Prabuty zaangażowało się w realizację zadań wynikających z tego projektu. Zwiedzanie Gminy Prabuty z poziomu kajaka otwiera turystom nowe możliwości podziwiania nie tylko wartości przyrodniczych, ale również atrakcyjnego krajobrazu kulturowego naszego regionu.

Podsumowanie

W wyniku przyjęcia *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Prabuty na lata 2015-2018* realizowane są na bieżąco cele wyznaczone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Problemy ochrony zabytków włączone zostały przez Gminę do systemu zadań strategicznych. Dzięki uchwale pozwalającej na udzielanie dotacji na prace konserwatorskie,

restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków Gmina Prabuty wspiera posiadaczy obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do znacznej poprawy stanu ich zachowania. Dzięki realizowanym remontom i konserwacjom możliwe stało się wyeksponowanie walorów poszczególnych zabytków oraz krajobrazu kulturowego.

Podsumowując, realizacja zadań wyznaczonych przez Gminę Prabuty w programie opieki nad zabytkami powoduje zwiększenie atrakcyjności zabytków na terenie naszej gminy na potrzeby społeczne, edukacyjne i turystyczne, co jednocześnie sprzyja wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.